

Một số nét về xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc

Nguyễn Diệu Hương*

Nhận ngày 6 tháng 9 năm 2021. Chấp nhận đăng ngày 19 tháng 10 năm 2021.

Tóm tắt: Chính phủ số tại Trung Quốc được hiểu là mô hình quản trị hoàn toàn mới, dựa trên công nghệ số để tạo ra các nền tảng dịch vụ Chính phủ nhằm phục vụ người dân và doanh nghiệp một cách hiệu quả hơn. Quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc đã trải qua ba giai đoạn: giai đoạn 1 - xây dựng Chính phủ điện tử, giai đoạn 2 - xây dựng hệ thống “Internet + dịch vụ Chính phủ”, giai đoạn 3 - xây dựng Chính phủ số. Mỗi giai đoạn đều đưa ra những biện pháp chính sách tập trung vào mục tiêu khác nhau, nhờ đó, trình độ xây dựng Chính phủ số qua mỗi giai đoạn đều được nâng cao hơn. Quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc đã thu được một số thành tích đáng ghi nhận, tuy nhiên vẫn tồn tại những hạn chế nhất định. Những hạn chế này cần có những biện pháp giải quyết tích cực hơn nữa.

Từ khóa: Xây dựng Chính phủ số, Trung Quốc.

Phân loại ngành: Quốc tế học

Abstract: Digital government in China deems an entirely new governance model based on digital technology to create government service platforms to serve people and businesses more effectively. Building a digital government in China has gone through three stages: phase 1 - building an e-government; phase 2 - building a system of “internet + government services”; and phase 3 - building a digital government. Each phase introduces policy measures focusing on different goals to improve the level of digital government building through each stage. The process of building a digital government in China has gained some remarkable achievements, but there are still certain limitations. More aggressive measures are needed to tackle such limitations.

Keywords: Building digital government, China.

Subject classification: International studies

* Viện Nghiên cứu Trung Quốc, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.
Email: miaoxiang030989@gmail.com

1. Mở đầu

Xây dựng Chính phủ số đã được xác định là một trong những biện pháp quan trọng của việc hoàn thiện thể chế hành chính từ Đại hội XIX của Đảng Cộng sản Trung Quốc (năm 2017). Nó hướng đến thực hiện tối ưu hóa hệ thống chức năng của các cơ quan chính phủ Trung Quốc, từ đó nâng cao năng lực quản trị quốc gia. Đây là một vấn đề nghiên cứu thu hút sự quan tâm của nhiều học giả tại Trung Quốc và Việt Nam. Bởi lẽ Việt Nam cũng đang hướng đến xây dựng Chính phủ số. Việc tìm hiểu quá trình xây dựng Chính phủ số tại Trung Quốc sẽ giúp các học giả Việt Nam đưa ra những gợi ý chính sách phù hợp cho đất nước. Các công trình nghiên cứu về vấn đề này tương đối nhiều, các học giả đã đứng ở những góc độ khác nhau để tìm hiểu, tổng kết được thành tựu và những hạn chế của quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc. Bài viết khái quát lại các giai đoạn xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc từ những năm 2000 đến nay để thấy được sự thay đổi về trình độ xây dựng Chính phủ số ở đất nước này.

2. Khái niệm về Chính phủ số ở Trung Quốc

Các chuyên gia, học giả của Trung Quốc đã đưa ra các định nghĩa khác nhau về khái niệm Chính phủ số. Tuy nhiên, có thể thấy, các ý kiến chủ yếu xuất phát từ hai góc độ: (1) đứng từ góc độ công nghệ thông tin, có quan điểm cho rằng: “Chính phủ số là sản phẩm của cách mạng công nghệ thông tin, là một hình thái chính phủ mới được sinh ra trong quá trình chính phủ truyền thống biến đổi trong thời đại thông tin” (Vương Vĩ Linh, 2019, tr.86); (2) đứng từ góc độ quản trị, có quan điểm cho rằng, Chính phủ số là việc thông qua số hóa tư tưởng, chiến lược, nguồn lực, công cụ và quy tắc để cung cấp những dịch vụ công có chất lượng tốt, nâng cao mức độ hài lòng của các dịch vụ công (Đới Trường Chinh, Bào Tĩnh, 2017) hoặc: “Chính phủ số là hình thái chính phủ được thích ứng với cuộc cách mạng thông tin. Mục tiêu trọng tâm là dựa vào dữ liệu để thực hiện hiện đại hóa hệ thống và năng lực quản trị của chính phủ” (Lô Hiểu Nhụy, 2020, tr.11).

Nhìn chung, các định nghĩa này đều cho thấy chính phủ số là sự kết hợp giữa thực thể chính phủ với công nghệ số hóa, nhằm thực hiện xây dựng mô hình chính phủ phục vụ, tạo điều kiện thuận lợi cho công dân trong việc tương tác với các cơ quan chính quyền.

Tuy nhiên, để hiểu rõ hơn về nội hàm của Chính phủ số, cuốn *Sách trắng về xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc 2020* đã nêu rất rõ những nội dung cơ bản. Chính phủ số là một mô hình vận hành chính phủ hoàn toàn mới, nhằm hướng đến tiện lợi hóa cho các dịch vụ công, tinh chuẩn hóa trong việc quản trị xã hội, khoa học hóa trong việc quyết sách kinh tế (Công ty tư vấn CCID, 2020).

Theo đó, Chính phủ số được cụ thể hóa như sau: (1) tư tưởng chỉ đạo là lấy dân làm gốc; (2) có cơ sở hạ tầng số như: hệ thống mạng Internet, trung tâm dữ liệu; (3) có trụ cột chính là kỹ thuật số như công nghệ 5G, Big Data, trí tuệ nhân tạo, công nghệ liên kết chuỗi; (4) động lực thúc đẩy phát triển là sự chia sẻ và quản trị dữ liệu chính phủ; (5) các biểu hiện chính của Chính phủ số là một loạt dịch vụ ứng dụng của chính phủ; (6) sự bảo đảm

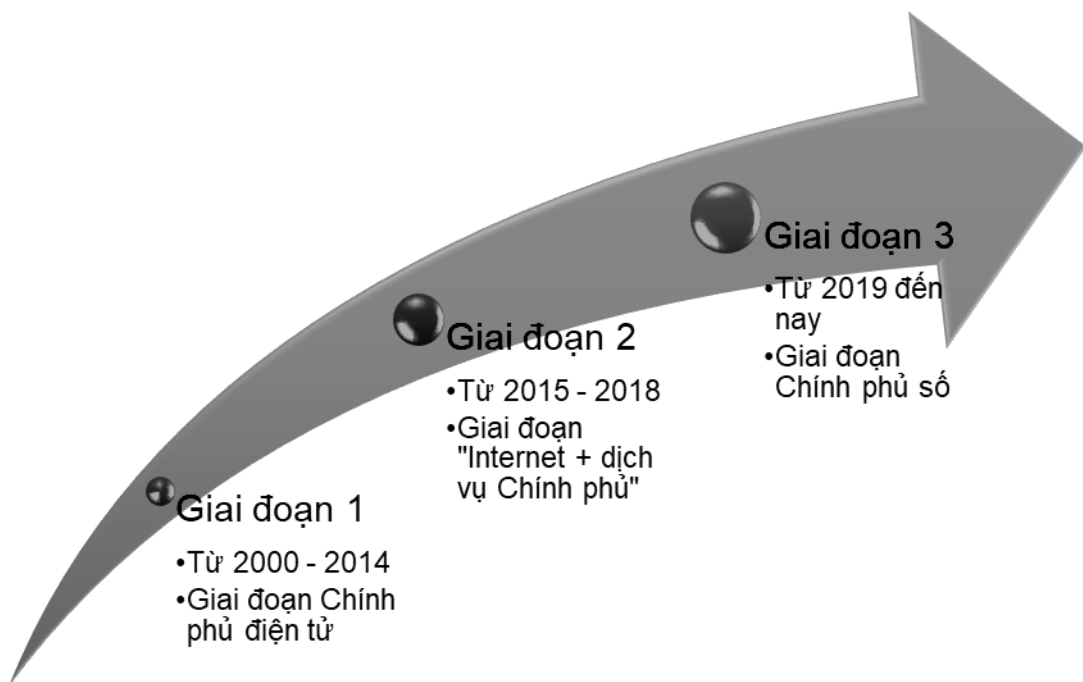
cho quá trình phát triển Chính phủ số là an ninh dữ liệu và an toàn thông tin; (7) mục tiêu hướng tới là nâng cao năng lực dịch vụ công, năng lực quản trị xã hội, năng lực điều tiết kinh tế của Chính phủ.

Như vậy, khái niệm Chính phủ số ở Trung Quốc hiện nay là cái nhìn toàn diện về sự thay đổi trong quá trình vận hành của Chính phủ. Nó là sự kết hợp công nghệ số trên cơ sở hạ tầng số rất mới, tạo ra những ứng dụng của Chính phủ để thực hiện phục vụ công dân một cách hiệu quả nhất.

3. Quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc

Căn cứ vào vai trò của dữ liệu trong quá trình quản lý và phục vụ của Chính phủ, quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc từ trước đến nay đã trải qua ba giai đoạn: giai đoạn 1 (từ năm 2000-2014): giai đoạn xây dựng Chính phủ điện tử. Trong giai đoạn này, Trung Quốc chủ yếu xây dựng tự động hóa và thông tin hóa các dịch vụ của Chính phủ, coi trọng việc công bố thông tin chính phủ, lúc này vai trò của dữ liệu chưa được phát huy nhiều; giai đoạn 2 (từ năm 2015-2018): giai đoạn “Internet + dịch vụ Chính phủ” chủ yếu thực hiện chia sẻ dữ liệu, hướng tới sự phục vụ trực tuyến của các cơ quan chính quyền; giai đoạn 3 (từ năm 2019 đến nay): giai đoạn Chính phủ số đã nhờ vào dữ liệu để mở rộng từ phục vụ hành chính sang quản lý xã hội.

Hình 1: Các giai đoạn xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc

Nguồn: Viện Nghiên cứu Thông tin và Truyền thông Trung Quốc - Viện Nghiên cứu Chính sách và Kinh tế (2021)

3.1. Giai đoạn 1: Trung Quốc tập trung xây dựng Chính phủ điện tử bằng việc thúc đẩy thông tin hóa các dịch vụ Chính phủ, thúc đẩy công khai thông tin

Trung Quốc đã đưa ra nhiều chính sách thúc đẩy xây dựng thông tin hóa. *Bản Kiến nghị Quy hoạch 5 năm lần thứ 10* đã nêu rõ: thông tin hóa là xu thế phát triển kinh tế - xã hội trên thế giới hiện nay, cũng là mắt xích quan trọng của công cuộc hiện đại hóa, công nghiệp hóa và nâng cấp ngành nghề ở Trung Quốc. Cần phải đặt việc thông tin hóa kinh tế - xã hội lên hàng đầu.

Sau đó, Tiểu tổ lãnh đạo Thông tin hóa quốc gia đã ban hành “Quy hoạch trọng điểm phát triển Thông tin hóa trong Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm lần thứ 10” vào tháng 10/2002. Trong đó nêu rõ mục tiêu xây dựng thông tin hóa bao gồm: các ngành chế tạo sản phẩm thông tin điện tử phải tăng 7% trở lên trong tổng sản phẩm quốc nội (GDP), quy mô mạng và dung lượng phải đứng đầu thế giới, thông tin hóa trở thành biện pháp quan trọng để nâng cao tổ chất công dân, đội ngũ nhân tài không ngừng lớn mạnh (Tiểu tổ lãnh đạo Thông tin hóa quốc gia, 2002a).

Tiếp đến, cũng trong năm 2002, Tiểu tổ lãnh đạo Thông tin hóa quốc gia đã ban hành “Ý kiến chỉ đạo về việc xây dựng Chính phủ điện tử”. Trong đó nêu rõ mục tiêu phải đạt được tiến triển quan trọng trong quá trình xây dựng kho thông tin chính phủ, nâng cao trình độ chia sẻ nguồn thông tin, tạo tiền đề vững chắc cho quá trình xây dựng Chính phủ điện tử trong giai đoạn 5 năm tiếp theo. Các nhiệm vụ được đưa ra bao gồm: xây dựng hệ thống mạng chính phủ thống nhất, xây dựng hệ thống nghiệp vụ trọng điểm, quy hoạch và khai thác nguồn thông tin chính phủ quan trọng, thúc đẩy các dịch vụ công, xây dựng hệ thống bảo đảm an ninh thông tin và an ninh mạng, hoàn thiện hệ thống tiêu chuẩn Chính phủ điện tử, tăng cường bồi dưỡng nghiệp vụ thông tin hóa cho đội ngũ cán bộ, tăng cường xây dựng cơ chế pháp luật cho Chính phủ điện tử (Tiểu tổ lãnh đạo Thông tin hóa quốc gia, 2002b).

Đây được coi là hai văn bản mang tính định hướng chính sách cơ bản cho quá trình xây dựng Chính phủ điện tử, thúc đẩy xây dựng thông tin hóa ở Trung Quốc, tạo tiền đề cho xây dựng Chính phủ số trong giai đoạn đầu tiên. Từ đó đến nay, Trung Quốc đưa ra nhiều chính sách thúc đẩy xây dựng thông tin hóa như: “Một vài ý kiến của Quốc vụ viện về việc thúc đẩy phát triển thông tin hóa và bảo đảm an toàn thông tin” (Quốc vụ viện Trung Quốc, 2012); “Ý kiến của Quốc vụ viện về việc tăng cường xây dựng nội dung thông tin cho trang web chính phủ” (Quốc vụ viện Trung Quốc, 2014),...

Để quán triệt tinh thần của các chính sách đưa ra, trong giai đoạn này Trung Quốc đã thực hiện một số biện pháp cụ thể để xây dựng thông tin hóa, Chính phủ điện tử.

Thứ nhất, hoàn thiện và sửa đổi hệ thống pháp luật liên quan đến lĩnh vực thông tin và truyền thông. Giai đoạn này, một số chính sách về các phương diện thông tin và truyền thông được ban hành mới như: “Quy định quản lý việc xây dựng các cơ sở truyền thông quốc tế” (ban hành ngày 26/6/2002) (Bộ Công nghiệp Thông tin, 2002); “Thông báo của Tổng cục Phát thanh truyền hình về việc tăng cường quản lý việc phát phim truyền hình

và phim điện ảnh trên Internet” (ban hành ngày 29/12/2007) (Tổng Cục Phát thanh và Truyền hình Trung Quốc, 2007); “Biện pháp quản lý bảo vệ an ninh mạng liên lạc” (ban hành ngày 21/1/2010),... (Bộ Công nghiệp và Thông tin hóa Trung Quốc, 2010). Các chính sách này hầu hết tập trung vào việc quản lý quá trình xây dựng thông tin hóa ở các phương diện, thúc đẩy việc thông tin hóa được triển khai một cách quy phạm.

Thứ hai, mở rộng hợp tác quốc tế, hợp tác với các doanh nghiệp công nghệ thông tin nổi tiếng của nước ngoài. Đây là một trong những biện pháp mang tính thúc đẩy sự “đi ra ngoài” của các doanh nghiệp cũng như ngành nghề thông tin hóa của Trung Quốc trong giai đoạn này. Một ví dụ điển hình, đó là tại Quảng Đông vào khoảng năm 2012 đã có rất nhiều doanh nghiệp, dự án về khoa học kỹ thuật được ký kết với các nước và khu vực trên thế giới. Trong đó, có một số dự án hợp tác về nghiên cứu công nghệ thông tin với Đức, thu hút rất nhiều các chuyên gia về lĩnh vực thông tin của Mỹ đến làm việc thông qua việc xây dựng các trung tâm nghiên cứu (Mạng Nhân dân, 2012).

Thứ ba, khuyến khích sự phát triển các ngành nghề thông tin trong nước. Trung Quốc đã thực hiện một số biện pháp nhằm tạo điều kiện thuận lợi để cho các ngành nghề thông tin được phát triển mạnh mẽ hơn. Có biện pháp tăng cường thu hút đầu tư, các biện pháp về hỗ trợ thuế, hỗ trợ xuất khẩu, biện pháp chính sách thu hút nhân tài... Ví dụ: năm 2000, Quốc vụ viện Trung Quốc đã ban hành “Một vài biện pháp chính sách nhằm khuyến khích sự phát triển của các ngành vi mạch tích hợp và ngành sản xuất phần mềm” (Quốc vụ viện, 2000). Những chính sách này phần nào tạo ra động lực để các doanh nghiệp thông tin trong nước phát triển hơn.

3.2. Giai đoạn 2: tập trung đưa ra và thực hiện chính sách “Internet + dịch vụ Chính phủ”

Kế hoạch hành động xây dựng “Internet + dịch vụ Chính phủ” lần đầu tiên đã được nhắc đến trong *Báo cáo công tác Chính phủ năm 2015*. Đây được coi là cột mốc đánh dấu cho một giai đoạn phát triển mới của Chính phủ số ở Trung Quốc.

Một số định hướng chính sách về việc xây dựng “Internet + dịch vụ Chính phủ” đã được đưa ra. Cụ thể là trong giai đoạn này, Trung Quốc hướng đến xây dựng chính phủ phục vụ trực tuyến, tạo sự tiện lợi nhất cho người dân và doanh nghiệp trong việc giải quyết các nhu cầu hành chính.

Tháng 7/2015, Quốc vụ viện Trung Quốc ban hành “Ý kiến chỉ đạo của Quốc vụ viện về việc tích cực thúc đẩy hành động xây dựng Internet + dịch vụ Chính phủ”. Trong đó, một trong những hành động trọng điểm được nhắc đến là phải hướng đến xây dựng “Internet + dịch vụ Chính phủ” phục vụ nhân dân. Một trong những nhiệm vụ chính là phải thực hiện sáng tạo trong quản lý và các dịch vụ của mạng lưới chính phủ. Cụ thể là phải đẩy nhanh sự dung hòa hệ thống dịch vụ công với hệ thống mạng, thúc đẩy mở rộng nguồn dữ liệu, tìm hiểu mô hình phục vụ mới để công dân tham gia vào quản lý xã hội Internet

hóa, khuyến khích các cơ quan chính phủ hợp tác với các doanh nghiệp trong lĩnh vực Internet để xây dựng nên các nền tảng chia sẻ thông tin (Quốc vụ viện, 2015).

Tháng 9/2016, Trung Quốc ban hành “Ý kiến chỉ đạo của Quốc vụ viện về việc thúc đẩy công tác Internet + dịch vụ Chính phủ”. Lúc này, Trung Quốc đã nêu lên rất rõ mục tiêu là phải xây dựng được hệ thống nền tảng dịch vụ Chính phủ trên mạng theo hướng nhất thể hóa, công khai toàn diện các sự việc của dịch vụ Chính phủ, xây dựng hệ thống “Internet + dịch vụ Chính phủ” theo hướng giải quyết được tất cả công việc chỉ bằng một trang web, tạo sự tiện lợi, nhanh chóng, hiệu quả cho người dân và doanh nghiệp (Quốc vụ viện, 2016).

Trong giai đoạn này, Trung Quốc đã tích cực triển khai một số biện pháp xây dựng hệ thống “Internet + dịch vụ Chính phủ”.

Thứ nhất, các tỉnh đã xây dựng cổng thông tin điện tử trong hệ thống nền tảng dịch vụ Chính phủ trực tuyến nhất thể hóa toàn quốc. Tác dụng của cổng thông tin điện tử này là giúp người dân và doanh nghiệp có thể giải quyết tất cả sự việc hành chính, hoặc muốn tìm hiểu thông tin chính phủ ở mọi lĩnh vực chỉ bằng một trang web. Người dân chỉ cần đăng nhập vào trang web Cổng thông tin điện tử của địa phương là có thể xử lý được mọi yêu cầu của mình về thủ tục hành chính, không cần đến tận nơi các cơ quan thẩm quyền để xin đóng dấu. Quá trình này được các tỉnh bắt đầu thực hiện từ năm 2018, khi Thượng Hải là nơi đầu tiên xây dựng Cổng thông tin điện tử và bắt đầu thử nghiệm vận hành trên trang web “Thượng Hải - Trung Quốc”. Đến ngày 1/9/2018, phần mềm di động Cổng thông tin điện tử của Thượng Hải được vận hành trên App “đám mây công dân” của Thượng Hải. Từ đó, hơn 200 dịch vụ của các ban, ngành và các cơ quan của thành phố Thượng Hải đã được dẫn nhập vào cổng thông tin và tiến hành giải quyết trực tuyến cho người dân (Mạng Kinh tế Trung Quốc, 2018). Nối tiếp Thượng Hải là các địa phương khác như: Bắc Kinh, An Huy, Sơn Đông... cũng xây dựng và vận hành cổng thông tin điện tử như vậy.

Thứ hai, các địa phương tích cực xây dựng các App chính phủ di động và các chương trình ứng dụng nhỏ Applet cho mình. Bên cạnh việc xây dựng cổng thông tin điện tử, các địa phương của Trung Quốc còn xây dựng những App dịch vụ Chính phủ cho người dân của mình. Thông qua các App này, công dân của địa phương đó có thể dễ dàng giải quyết công việc của mình dễ dàng, nhanh gọn chỉ bằng chiếc điện thoại. Ví dụ: tháng 5/2018, tỉnh Quảng Đông chính thức cho ra mắt App “Sự việc tỉnh Quảng Đông” và đi vào hoạt động (Mạng Quang Minh, 2018). Tương tự như vậy, các địa phương khác cũng xây dựng cho mình những App dịch vụ Chính phủ riêng như: App dịch vụ Chính phủ Giang Tô, App Chính phủ Quảng Tây...

Thứ ba, về cơ chế quản lý, nhiều địa phương đã thành lập nên cơ quan quản lý Big Data một cách độc lập. Thông qua quản trị dữ liệu, các cơ quan này tiến hành chia sẻ và sử dụng thông tin liên bộ, ngành, liên khu vực. Các cơ quan quản lý này được chia làm hai cấp: (1) Cục Quản lý Big Data cấp tỉnh và thành phố trực thuộc Trung ương. Tính đến hết tháng 12/2018, có 12 tỉnh đã thành lập như: Quảng Đông, Quảng Tây, Cát Lâm, Hà Nam, Giang Tây, Nội Mông Cổ, Quý Châu, Phúc Kiến, Sơn Đông, Chiết Giang,

Thượng Hải, Trùng Khánh (Mạng Sohu, 2018); (2) các cơ quan quản lý Big Data dưới cấp tỉnh, đã có một số địa phương thành lập như: Quảng Châu, Thẩm Dương, Thành Đô, Hàng Châu, Hợp Phì...

3.3. Giai đoạn 3: xây dựng Chính phủ số hướng đến mục tiêu chia sẻ thông tin liên khu vực, liên bộ, ngành, ứng dụng vào quản trị các lĩnh vực của cuộc sống

Hội nghị Trung ương 4 khóa XIX Đảng Cộng sản Trung Quốc năm 2019 đã thông qua “Quyết định của Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc về việc duy trì và hoàn thiện chế độ xã hội chủ nghĩa đặc sắc Trung Quốc, thúc đẩy hiện đại hóa năng lực và hệ thống quản trị quốc gia”. Trong đó nêu rõ: xây dựng và kiện toàn các biện pháp khoa học kỹ thuật về sử dụng Internet, Big Data, trí tuệ nhân tạo để thực hiện chế độ quản lý hành chính. Thúc đẩy xây dựng Chính phủ số, tăng cường sự chia sẻ dữ liệu, bảo vệ thông tin cá nhân (Mạng Tân Hoa, 2019).

Tiếp đến, *Bản Chương yếu Quy hoạch 5 năm lần thứ 14* đã dành riêng phần 5 để đưa ra những bố trí công tác cho việc thúc đẩy phát triển số hóa, xây dựng Trung Quốc số. Trong đó, chương 17 đã đưa ra rất rõ công tác và nhiệm vụ cho quá trình nâng cao trình độ xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc trong giai đoạn này (Mạng Báo cáo Tình hình Kinh tế, 2021).

Có thể thấy, từ năm 2019, Trung Quốc đã đưa ra các chính sách hướng đến nâng cao trình độ xây dựng Chính phủ số một cách toàn diện hơn. Mục đích là hình thành nên một mô hình chính phủ phục vụ dựa vào công nghệ số, nâng cao năng lực phục vụ của chính phủ.

Trong giai đoạn này, Trung Quốc đã thực hiện một số biện pháp xây dựng Chính phủ số rất mạnh mẽ.

Thứ nhất, xây dựng hệ thống công thông tin điện tử thống nhất toàn quốc. Để thúc đẩy việc chia sẻ dữ liệu liên khu vực, liên bộ, ngành, những công thông tin điện tử của các vùng đã kết nối với nhau. Năm 2019, Thượng Hải đã gia nhập vào Cổng Thông tin điện tử dịch vụ Chính phủ khu vực đồng bằng Trường Giang (gồm: Thượng Hải, Giang Tô, Chiết Giang, An Huy), xây dựng nên mô hình cổng thông tin điện tử của đồng bằng Trường Giang. Ngày 22/5/2019, Cổng Thông tin điện tử khu vực đồng bằng Trường Giang chính thức được vận hành thông suốt (Mạng trực tuyến Trung An, 2019). Đến tháng 11/2019, Cổng Thông tin dịch vụ Chính phủ trực tuyến nhất thể hóa toàn quốc chính thức được vận hành. Doanh nghiệp và người dân có thể thông qua phần đăng nhập được thiết kế ở trang web của Chính phủ Trung Quốc (www.gov.cn) để đăng nhập vào nền tảng nhất thể hóa toàn quốc. Cổng Thông tin này đã liên kết được các nền tảng dịch vụ Chính phủ của 31 tỉnh/thành và hơn 40 bộ, ngành, có thể giải quyết được rất nhiều những yêu cầu của người dân và doanh nghiệp (Mạng Chính phủ Trung Quốc, 2019).

Thứ hai, nâng cấp phát triển và sử dụng các chương trình ứng dụng nhỏ trên nền tảng các dịch vụ Chính phủ để nâng cao năng lực quản trị của Chính phủ, giúp quản lý và vận hành các công việc một cách thuận lợi ở mọi nơi. Đây đang là mô hình phổ biến giúp cho

các nền tảng dịch vụ Chính phủ trở thành cánh tay đắc lực của Chính phủ trong quá trình phục vụ nhân dân. Điển hình như trong tình hình dịch bệnh căng thẳng, Cổng Thông tin Điện tử Dịch vụ Chính phủ Trung Quốc đã phát triển ứng dụng “Mã số sức khỏe”. Ứng dụng này đã thu hút 900 triệu người dân sử dụng, số lần sử dụng vượt trên 40 tỷ lần (TechWeb, 2021). Thông qua ứng dụng này, người dân có thể cập nhật tình hình sức khỏe, lộ trình đi lại trong thời kỳ dịch bệnh của mình ở mọi nơi, từ đó toàn bộ người dân Trung Quốc sử dụng ứng dụng này để làm chứng nhận đi lại thống nhất trên toàn quốc. Sự kết hợp của các chương trình ứng dụng nhỏ như vậy rõ ràng đã giúp chính quyền các cấp quản lý dịch bệnh một cách rất chính xác.

Thứ ba, một số địa phương ở Trung Quốc đã thành lập nên Tiểu tổ lãnh đạo xây dựng Chính phủ số. Mô hình quản lý này cao cấp hơn hình thức các cơ quan quản lý Big Data như ở giai đoạn trước. Tiểu tổ lãnh đạo do cấp tỉnh lãnh đạo hoặc do cơ quan quản lý Big Data dẫn đầu, có vai trò điều phối các bộ, ngành thực hiện công tác xây dựng Chính phủ số một cách có trình tự, quy mô lớn như: Chiết Giang, Hồ Bắc, Sơn Đông, Quảng Đông, Quảng Tây...

4. Một số đánh giá và hàm ý chính sách cho Việt Nam

4.1. Những thành tựu đạt được

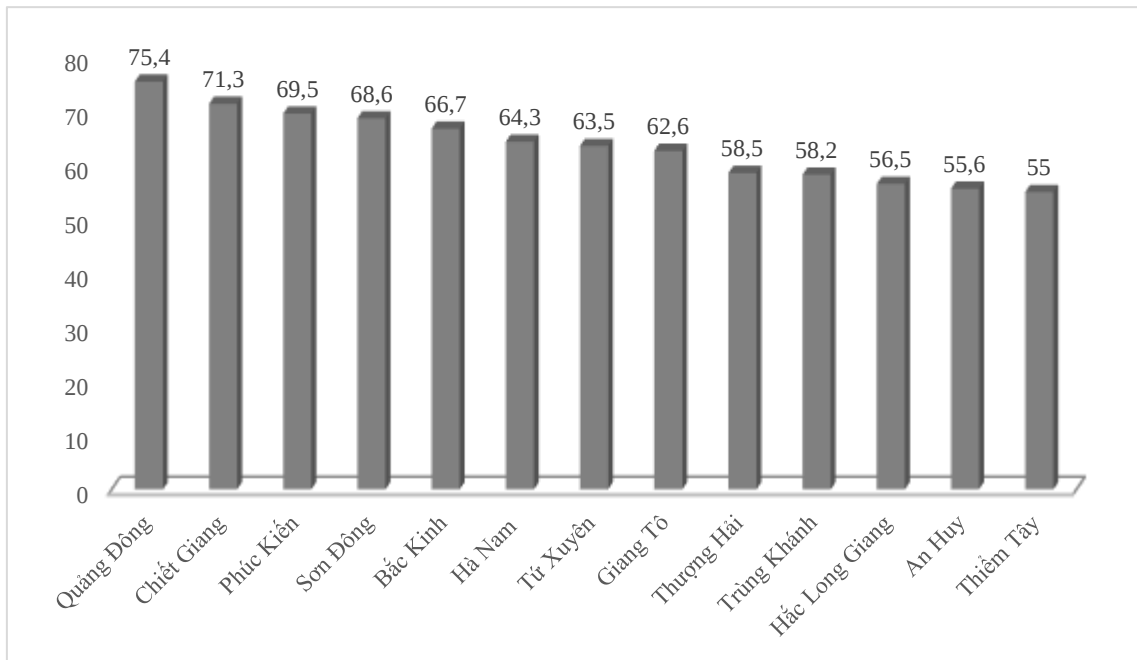
Thứ nhất, quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc được thực hiện tích cực ở các cấp chính quyền. Có thể thấy, quá trình này được thúc đẩy bằng việc đưa ra hàng loạt các chính sách liên quan đến việc xây dựng Chính phủ số ở các cấp từ Trung ương đến địa phương. Việc đưa ra các chính sách cho từng địa phương thì căn cứ vào tình hình thực tế của từng vùng, từ đó có được những biện pháp phù hợp với thực lực của từng vùng. Hiện nay rất nhiều nơi đã ban hành những chính sách liên quan đến xây dựng Chính phủ số. Theo số liệu thống kê mới nhất của *Sách trắng về phát triển và xây dựng Chính phủ số 2021*, tính đến tháng 7/2021, trên toàn bộ 31 tỉnh của Trung Quốc đã có khoảng 40% các tỉnh công bố các văn kiện về quy hoạch chiến lược Chính phủ số (Từ Ân Khánh, 2021).

Thứ hai, Chính phủ số ở Trung Quốc không chỉ được ứng dụng vào các lĩnh vực dịch vụ hành chính công mà còn mở rộng sang việc quản trị các lĩnh vực xã hội, giúp chính quyền các cấp đưa ra quyết sách chính xác nhờ vào dữ liệu.

Sách trắng về xây dựng Chính phủ số tại Trung Quốc 2020 đã công bố hàng loạt các chỉ số đánh giá về các phương diện của Chính phủ số, trong đó có chỉ số về phương diện ứng dụng. Thông qua tính toán, các tỉnh đạt được chỉ số khác nhau và chia làm các cấp độ khác nhau. Trong đó 5 tỉnh/thành: Quảng Đông, Chiết Giang, Phúc Kiến, Sơn Đông, Bắc Kinh đạt chỉ số nằm trong cấp độ 1. Tám thành phố khác đạt chỉ số nằm trong cấp độ 2, bao gồm: Hà Nam, Tứ Xuyên, Giang Tô, Thượng Hải, Trùng Khánh, Hắc Long Giang, An Huy, Thiểm Tây (Công ty tư vấn CCID, 2020).

Biểu đồ 1: Chỉ số Ứng dụng Chính phủ số tại các tỉnh Trung Quốc.

Đơn vị tính: điểm

Nguồn: Công ty tư vấn CCID (2020)

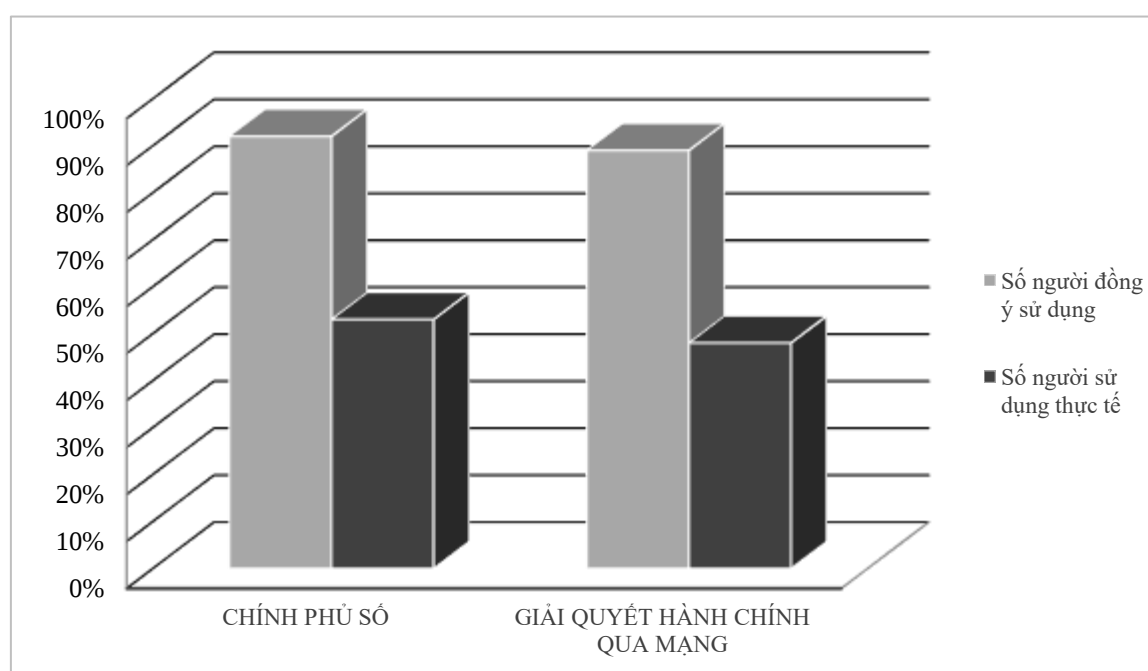
Ứng dụng là một trong những nội dung cơ bản cần phải đảm bảo và thúc đẩy thực hiện của Chính phủ số. Việc Trung Quốc mở rộng ứng dụng vào các lĩnh vực của đời sống là tín hiệu tốt. Điều này giúp Chính phủ số đi vào đời sống thực tiễn một cách thiết thực và gần hơn với người dân.

Thứ ba, Trung Quốc đã xây dựng được hệ thống chương trình ứng dụng phong phú cho quá trình xây dựng Chính phủ số của đất nước mình. Hệ thống ứng dụng ở đây bao gồm hệ thống trang web của chính quyền các cấp, các App giải quyết sự việc hành chính của chính phủ, Cổng Thông tin điện tử... Tất cả nhằm tạo điều kiện để phát triển Chính phủ số trên toàn quốc gia. Tính đến tháng 11/2020, Trung Quốc có 23 tỉnh và 31 thành phố trọng điểm đã xây dựng cơ quan quản lý thống nhất dữ liệu về công tác chính phủ, cơ bản thúc đẩy xây dựng Chính phủ số (Mạng Tân Hoa, 2020). Ngoài ra, Trung Quốc cũng đẩy nhanh việc chỉnh lý và hợp nhất các trang web của chính phủ. Năm 2015, Trung Quốc có 84.094 trang web chính phủ, đến năm 2020, các trang web này được quản lý và chỉnh lý lại, chỉ còn 14.475 trang web. Nâng cao năng lực vận hành các trang web này để tạo điều kiện thuận lợi cho người dân tham gia. Về việc xây dựng các nền tảng và các App phục vụ các công việc hành chính, tính đến năm 2020, Trung Quốc có 32 tỉnh xây dựng được hệ thống App và các nền tảng thống nhất trong nội bộ toàn tỉnh (Mạng Tân Hoa, 2020).

4.2. Những hạn chế, tồn tại

Thứ nhất, quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc có sự mâu thuẫn giữa nhu cầu sử dụng Chính phủ số của người dân với con số sử dụng thực tế. Đại học Trung Sơn đã tiến hành khảo sát 24 tỉnh, 110 thành phố vào năm 2019 về tình hình phát triển Chính phủ số tại Trung Quốc. Qua đó, số liệu khảo sát cho thấy, số người đồng ý sử dụng Chính phủ số đạt 92%, nhưng số người sử dụng thực tế chỉ đạt 53%. Trong đó, riêng về hình thức giải quyết công việc hành chính qua mạng, thì số người muốn giải quyết công việc hành chính qua mạng đạt 89%, nhưng số người thực tế sử dụng chỉ đạt 48% (Thepaper, 2020).

Biểu đồ 2: Mâu thuẫn giữa nhu cầu sử dụng Chính phủ số và số người sử dụng thực tế của Trung Quốc

Nguồn: Thepaper (2020)

Qua số liệu này ta thấy, rõ ràng nhu cầu tiềm năng của người dân Trung Quốc đối với Chính phủ số là rất lớn, nhưng rõ ràng, các dịch vụ Chính phủ của Trung Quốc vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu của người dân.

Thứ hai, chất lượng các dịch vụ Chính phủ số của Trung Quốc hiện nay chưa đạt tới mong đợi. Cụ thể là việc phục vụ người dân xử lý các công việc vẫn chưa thực sự đạt hiệu quả cao. Bằng chứng là có đến 68% số người được điều tra cho rằng, Chính phủ số không thể thay thế hoàn toàn cho việc đến tận nơi giải quyết sự việc (Mạng Sohu, 2020). Bởi, những người này cho rằng, khi đến tận nơi cơ quan có thẩm quyền giải quyết công việc, họ cảm thấy yên tâm hơn khi được trao đổi với các nhân viên, được tiếp xúc với sự phục vụ từ con người.

Thứ ba, trình độ xây dựng Chính phủ số tại các địa phương có sự khác nhau. Điều này có thể lý giải được. Bởi lẽ, Trung Quốc là một đất nước rộng lớn, giữa các vùng miền có sự phát triển kinh tế - xã hội chênh lệch khá lớn. Mỗi khu vực điều động nhân lực, vật lực, tài chính vào quá trình xây dựng Chính phủ số đều khác nhau, dẫn đến việc đầu tư nguồn lực cho mạng lưới quản trị Chính phủ số không đồng đều.

Viện Nghiên cứu Quốc Mạch đã tính toán và đưa ra con số 64,99 được coi là điểm trung bình của các tỉnh trong quá trình xây dựng Chính phủ số. So với con số này, có 14 tỉnh thành vượt qua được điểm trung bình, chiếm tổng số 43,75%. Trong số 14 tỉnh này, hầu hết là những tỉnh nằm ở khu vực phía đông. Các tỉnh nằm ở khu vực phía tây và miền Trung của Trung Quốc có trình độ xây dựng Chính phủ số còn thấp như: Chiết Giang, Thượng Hải, Quảng Đông, Bắc Kinh, Phúc Kiến, Giang Tô, Quý Châu được xếp vào hàng dẫn đầu (Viện Nghiên cứu Quốc Mạch, 2020).

4.3. Một số hàm ý chính sách cho Việt Nam

Tại Việt Nam, ngày 15/6/2021, Thủ tướng Chính phủ ký và ban hành Quyết định số 942/QĐ-TTg: Phê duyệt Chiến lược phát triển Chính phủ điện tử hướng tới Chính phủ số giai đoạn 2021-2025, định hướng đến năm 2030. Theo chiến lược này, Việt Nam sẽ cơ bản hoàn thành các chỉ tiêu phát triển Chính phủ điện tử vào năm 2021 và hình thành Chính phủ số vào năm 2025. Thông qua việc nghiên cứu quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc, chúng ta có thể đưa ra một số gợi mở cho Việt Nam như sau:

Thứ nhất, Việt Nam cần xây dựng và phát triển cơ sở hạ tầng số một cách toàn diện. Đây là một trong những điều kiện tiên đề để Chính phủ số được xây dựng và bao phủ toàn quốc. Nếu xây dựng được cơ sở hạ tầng số vững chắc, Việt Nam có thể đẩy nhanh tốc độ tiến tới xây dựng Chính phủ số. Cũng giống như Trung Quốc, trước khi bước vào giai đoạn xây dựng Chính phủ số một cách mạnh mẽ như hiện nay, đất nước này đã tạo nên hệ thống cơ sở hạ tầng số với nhiều chương trình ứng dụng, hệ thống mạng Internet thông suốt, hệ thống các cơ quan dữ liệu với kho dữ liệu phong phú... Như vậy sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho việc chia sẻ dữ liệu.

Thứ hai, xây dựng nên các Trung tâm dữ liệu phục vụ Chính phủ số tại các bộ, ngành, địa phương. Các Trung tâm này cần có sự chuyên nghiệp và vận hành liên kết với các nền tảng ứng dụng của Chính phủ một cách thông suốt. Đây sẽ là nơi kết nối và chia sẻ dữ liệu từ Trung ương đến địa phương và ngược lại. Việt Nam nên tăng cường xây dựng kho dữ liệu cho các Trung tâm dữ liệu như vậy.

Thứ ba, tăng cường quản lý an ninh dữ liệu và bảo đảm an ninh mạng. Đây là một trong những yêu cầu cần thiết và tất yếu trong quá trình xây dựng Chính phủ số. Vấn đề bảo mật thông tin cá nhân luôn là vấn đề khó, mâu thuẫn với xu hướng chia sẻ thông tin công khai, cần có những biện pháp bảo đảm an toàn dữ liệu, đặc biệt là dữ liệu thông tin cá nhân cho người sử dụng.

Thứ tư, tăng cường xây dựng các hệ thống ứng dụng của Chính phủ số như các App dịch vụ Chính phủ, Cổng Dịch vụ công trực tuyến... để tạo điều kiện thuận lợi cho công dân

và doanh nghiệp tham gia quản trị xã hội. Hiện nay, Việt Nam đã bước đầu xây dựng được hệ thống ứng dụng như vậy, tuy nhiên số lượng các ứng dụng này còn khá ít, mức độ bao phủ còn hạn chế. Nếu chúng ta phát huy được nhiều hơn vai trò của các ứng dụng này, trình độ xây dựng Chính phủ số của nước ta sẽ được nâng cao hơn. Bên cạnh đó, các ứng dụng của Chính phủ số nếu phát triển sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho chính quyền các cấp mở rộng sự quản trị của mình ra mọi mặt lĩnh vực của cuộc sống.

Thứ năm, thiết lập, xây dựng Ban quản lý quá trình xây dựng Chính phủ số ở các cấp từ Trung ương đến địa phương. Các Ban quản lý này sẽ liên kết với nhau, hoạt động thông suốt từ Trung ương đến địa phương, có nhiệm vụ quán triệt tinh thần chính sách của Trung ương, quản lý và xúc tiến quá trình xây dựng Chính phủ số ở các địa phương theo đúng tiến độ đặt ra. Như vậy, quá trình xây dựng Chính phủ số ở Việt Nam sẽ được thúc đẩy đúng lộ trình, bảo đảm chất lượng.

5. Kết luận

Quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc đã được thực hiện trải qua ba giai đoạn khác nhau: (1) Chính phủ số ở Trung Quốc bắt đầu được xây dựng ở trình độ thúc đẩy sự thông tin hóa; (2) Trung Quốc xây dựng hệ thống ứng dụng Chính phủ số một cách rộng khắp; (3) thúc đẩy xây dựng Chính phủ số theo hướng thống nhất toàn quốc về mạng lưới ứng dụng, nâng cao năng lực quản trị cho chính phủ. Qua từng giai đoạn, quá trình xây dựng Chính phủ số thể hiện sự lớn mạnh hơn về quy mô cũng như bản chất. Tuy nhiên có thể thấy, quá trình này vẫn tồn tại một số hạn chế nhất định. Điều này được thể hiện ở sự mâu thuẫn giữa nhu cầu sử dụng Chính phủ số của người dân Trung Quốc với con số thực tế sử dụng, chất lượng một số dịch vụ Chính phủ số chưa đạt tới mong đợi, trình độ xây dựng Chính phủ số tại các địa phương rất khác nhau. Thông qua việc tìm hiểu quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc, có thể đưa ra một số gợi mở chính sách cho Việt Nam như: xây dựng hệ thống cơ sở hạ tầng số hoàn thiện, tăng cường quản lý an ninh dữ liệu, tăng cường xây dựng hệ thống ứng dụng của Chính phủ số, thiết lập Ban quản lý quá trình xây dựng Chính phủ số thống nhất từ Trung ương đến địa phương. Như vậy, Việt Nam sẽ đẩy nhanh được tiến trình xây dựng Chính phủ số.

Tài liệu tham khảo

1. Đới Trường Chinh, Bào Tĩnh (2017), “Quản trị Chính phủ số: Khảo sát tiến trình diễn biến hình thái xã hội”, Tạp chí *Quản lý hành chính Trung Quốc*, số 9, tr.21-27 (戴长征, 鲍静, 2017, 数字政府治理: 基于社会形态演变进程的考察, 中国行政管理, 第9期, 第21-27页).
2. Vương Vĩ Linh (2019), “Chiến lược thúc đẩy thực hiện chính phủ số: Khó khăn và con đường tháo gỡ”, Tạp chí *Chính phủ điện tử*, số 12, tr.86-94 (王伟玲, 2019, 加快实施数字政府战略: 现实困境与破解路径, 电子政务, 第12期, 第86 - 94页).

3. Lô Hiểu Nhụy (2020), “Xây dựng Chính phủ số: Khái niệm, khung xây dựng và thực tiễn”, Tạp chí *Diễn đàn Khoa học hành chính*, số 12, tr.10-13 (卢晓蕊, 2020, 数字政府建设:概念,框架及实践, 行政科学论坛, 第12期, 第10-13页).
4. Bộ Công nghiệp Thông tin (2002), “Quy định về Quản lý xây dựng cơ sở Truyền thông quốc tế”, <http://lawdb.cncourt.org/show.php?fid=81646>, truy cập ngày 15/9/2021 (信息产业部, 2002, 国际通信设施建设管理规定).
5. Công ty tư vấn CCID (2020), “Sách trắng về xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc 2020”, <http://www.199it.com/archives/1112008.html>, truy cập ngày 15/9/2021 (赛迪顾问股份有限公司, 2020年6月, 2020中国数字政府建设白皮书).
6. Từ Ân Khánh (2021), “Sách trắng về phát triển và xây dựng Chính phủ số năm 2021”, <https://max.book118.com/html/2021/0820/8013143041003136.shtml>, truy cập ngày 15/9/2021 (徐恩庆, 2021, 数字政府建设与发展白皮书 (2021年)).
7. Mạng Báo cáo Tình hình Kinh tế (2021), “Cương yếu Quy hoạch 5 năm lần thứ 14”, <http://www.chinaccer.com.cn/guwen/2021030611615.html>, truy cập ngày 15/9/2021 (经济形势报告网, 2021, 国家“十四五”规划纲要 (全文)).
8. Mạng Chính phủ Trung Quốc (2019), “Cổng Thông tin dịch vụ Chính phủ trực tuyến nhất thể hóa toàn quốc chính thức vận hành”, http://www.gov.cn/xinwen/2019-11/08/content_5450249.htm, truy cập ngày 15/9/2021 (中国政府网, 2019, 全国一体化政务服务平台整体上线试运行).
9. Mạng Nhân dân (2012), “Tám năm hợp tác quốc tế, hàng nghìn doanh nghiệp vươn ra thế giới”, <http://scitech.people.com.cn/n/2012/1030/c1057-19428063.html>, truy cập ngày 15/9/2021 (人民网, 2012, 八载国际大合作 千家企业走向世界).
10. Mạng Kinh tế Trung Quốc (2018), “Phần mềm di động cổng thông tin điện tử của Thượng Hải thử vận hành - Dự kiến dẫn nhập 400 dịch vụ vào cuối năm”, http://www.ce.cn/xwzx/gnsz/gdxw/201809/11/t20180911_30275011.shtml, truy cập ngày 15/9/2021 (中国经济网, 2018, 上海“一网通办”移动端试运行 预计年底前纳入400项服务).
11. Mạng Quang Minh (2018), “App “Sự việc tỉnh Quảng Đông” chính thức được công bố tại Quảng Châu”, https://difang.gmw.cn/gd/2018-05/24/content_28960185.htm, truy cập ngày 15/9/2021 (光明网, 2018, “粤省事”移动民生服务平台在广州正式发布).
12. Mạng Sohu (2018), “Toàn cảnh! Tình hình cơ bản của Cục Quản lý Big Data Trung Quốc”, https://www.sohu.com/a/283167396_120055396, truy cập ngày 15/9/2021 (Sohu, 2018, 最全! 我国大数据管理局基本情况-览).
13. Mạng Sohu (2020), “Đại học Trung Sơn - Báo cáo số 1 về điều tra 24 tỉnh: Tình hình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc”, https://www.sohu.com/a/377128250_260616, truy cập ngày 15/9/2021 (Sohu, 2020, 中山大学 | 24省调研报告①中国“数字政府”建设到底怎么样).
14. Mạng Tân Hoa (2019), “Quyết định của Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc về việc kiên trì và hoàn thiện chế độ xã hội chủ nghĩa đặc sắc Trung Quốc, thúc đẩy hiện đại hóa hệ thống và năng lực quản trị quốc gia”, http://www.xinhuanet.com/politics/2019-11/05/c_1125195786.htm, truy cập ngày 15/9/2021 (Xinhuanet, 2019, 中共中央关于坚持和完善中国特色社会主义制度 推进国家治理体系和治理能力现代化若干重大问题的决定).
15. Mạng Tân Hoa (2020), “Ngô Chí Cương: Thành tích nổi bật của quá trình xây dựng chính phủ số tại Trung Quốc”, http://www.xinhuanet.com/2020-12/15/c_139591532.htm, truy cập ngày 15/9/2021 (Xinhuanet, 2020, 吴志刚: 我国数字政府建设成绩显著).

16. Mạng trực tuyến Trung An (2019), “Cổng thông tin điện tử khu vực đồng bằng Trường Giang chính thức được vận hành thông suốt”, <http://ah.anhuinews.com/system/2019/05/23/008147852.shtml>, truy cập ngày 15/9/2021 (中安在线网站, 2019, 长三角地区政务服务“一网通办”正式开通).
17. Quốc vụ viện (2000), “Một vài chính sách khuyến khích sự phát triển của ngành phần mềm và ngành vi mạch tích hợp”, http://www.gov.cn/gongbao/content/2000/content_60310.htm, truy cập ngày 15/9/2021 (国务院, 2000, 鼓励软件产业和集成电路产业发展的若干政策).
18. Quốc vụ viện (2015), “Ý kiến chỉ đạo của Quốc vụ viện về tích cực thúc đẩy hành động Internet + dịch vụ Chính phủ”, http://www.gov.cn/zhengce/content/2015-07/04/content_10002.htm, truy cập ngày 15/9/2021 (国务院, 2015, 国务院关于积极推进“互联网+”行动的指导意见).
19. Quốc vụ viện (2016), “Ý kiến chỉ đạo của Quốc vụ viện về việc tăng cường thúc đẩy công tác Internet + dịch vụ Chính phủ”, http://www.gov.cn/zhengce/content/2016-09/29/content_5113369.htm, truy cập ngày 15/9/2021 (国务院, 2016, 国务院关于加快推进“互联网+政务服务”工作的指导意见).
20. TechWeb (2021), “Báo cáo tình hình App chính phủ di động 2021: Mô hình xây dựng “ứng dụng nhỏ + nền tảng lớn” thúc đẩy toàn diện giúp các App chính phủ di động bước vào giai đoạn 3.0”, <http://prnews.techweb.com.cn/qiyenews/archives/204820.html>, truy cập ngày 15/9/2021 (TechWeb, 2021, 移动政务报告 2021: “小程序+大平台”的建设模式全面驱动移动政务迈入了 3.0 阶段).
21. Tiểu tổ lãnh đạo Thông tin hóa quốc gia (2002a), “Kế hoạch phát triển kinh tế xã hội 5 năm lần thứ 10 - Quy hoạch trọng điểm phát triển Thông tin hóa”, <https://www.miit.gov.cn/n1146285/n1146352/n3054355/n3057267/n3057274/c3544510/part/3544511.pdf>, truy cập ngày 15/9/2021 (国家信息化领导小组, 2002 a, 国民经济和社会发展第十个五年计划 - 信息化发展重点专项规划).
22. Tiểu tổ lãnh đạo Thông tin hóa quốc gia (2002b), “Thông báo của Văn phòng Trung ương Đảng và Văn phòng Quốc vụ viện về việc ban hành Ý kiến chỉ đạo của Tiểu tổ lãnh đạo Thông tin hóa quốc gia về xây dựng Chính phủ điện tử Trung Quốc”, <http://www.e-gov.org.cn/article-140983.html>, truy cập ngày 15/9/2021 (国家信息化领导小组, 2002 b, 中共中央办公厅 国务院办公厅关于转发《国家信息化领导小组关于我国电子政务建设指导意见》的通知).
23. Thepaper (2020), “Đại học Trung Sơn - Báo cáo số 2 về điều tra 24 tỉnh: Những vấn đề tồn tại trong quá trình xây dựng Chính phủ số ở Trung Quốc”, https://www.thepaper.cn/newsDetail_forward_6187029, truy cập ngày 15/9/2021 (Thepaper, 2020, 中山大学 | 24 省调研报告②中国“数字政府”建设存在的问题).
24. Tổng Cục Phát thanh và Truyền hình Trung Quốc (2007), “Thông báo của Tổng Cục Phát thanh và Truyền hình về việc tăng cường quản lý việc phát phim truyền hình và phim điện ảnh trên internet”, http://www.nrta.gov.cn/art/2007/12/29/art_110_4647.html, truy cập ngày 15/9/2021 (广电总局, 2007, 广电总局关于加强互联网传播影视剧管理的通知).
25. Viện Nghiên cứu Quốc Mạch (2020), “Báo cáo Chỉ số hướng xây dựng Chính phủ số của Trung Quốc và 50 địa phương có thành tích tốt nhất lần thứ hai, năm 2020”, <http://www.echinagov.com/news/288645.htm>, truy cập ngày 15/9/2021 (国脉研究院, 2020 年 11 月, 第二届 (2020) 中国数字政府建设风向指数暨特色 50 强评选报告).